

Ковальова О.В.

к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,

Ульянченко Н.В.

к.е.н., доцент

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

(Україна)

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ

Сучасне цукробурякове виробництво як країни, так і регіону змушене функціонувати в умовах змін ринкового середовища, нестабільної та недосконалої нормативної бази, відсутності належних джерел фінансування та стрімкого зростання вартості матеріальних витрат. Такий стан роботи галузі погіршує її конкурентоспроможність, зумовлює високий рівень витрат і збиткове виробництво. Існуючі проблеми вказують на необхідність подальшого дослідження галузі цукробурякового виробництва та виявлення чинників її розвитку з урахуванням досвіду як вітчизняного, так і закордонного досвіду.

У 2005 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2005 р. № 566-р було схвалено Концепцію Комплексної державної програми реструктуризації і розвитку бурякоцукрової галузі на період до 2010 р. [1]. Концепцією було охоплено всі проблемні ланки галузі цукробурякового підкомплексу, проте на практиці реалізувати її у повному обсязі не вдалось.

Напрямом подолання кризи у цукробуряковому є перехід від екстенсивного напрямку розвитку галузі до інтенсивного. У 2014 р. Україна, за попередніми даними, на площі 329,6 тис. га зібрала 15553,0 тис. т цукрових буряків (що на 44,2 % більше рівня попереднього року). Показник урожайності склав 471,9 ц/га і є найвищим за останні 20 років. Зростання виробничих показників зумовлює і зростання прибутковості цукрових буряків. Так, за підсумками року вона зросла з 2,7 % до 18,3 % [2].

У 2014 р. за даними господарської асоціації «Харківцукор» в Харківській області збільшилася кількість працюючих цукрових заводів. Якщо у 2013 р. в регіоні працювало 3 цукрових заводи, які виробили 37,5 тис. т цукру, то в 2014 р. були задіяні 5 переробних підприємств. У сезон виробництва цукру тривалість роботи цукрових заводів становив 67 діб (при оптимальній його тривалості 90 діб). Найменше період переробки цукрових буряків тривав у Савинському цукровому заводі Балаклійського району Харківської області, а найбільше – у Новоіванівському цукровому заводі – 99 діб.

Нині цукрові заводи регіону відмовляються від виробництва цукру з причини відсутності сировини. Забезпеченість у 2014 р. цукровими буряками п'яти діючих цукрових заводів Харківської області була на рівні 65 %.

У 2014 р. посівна площа цукрових буряків регіону становила 19,7 тис. га, з яких 2 тис. га належали господарствам населення, а 9,6 тис. га – власникам цукрових заводів (решта – 8,1 тис. га – сільськогосподарським підприємствам регіону). Серед виробників цукрових буряків найбільша їх урожайність на рівні

400-450 ц/га отримана цукровими заводами. Обсяг переробки цукрових буряків цукровими заводами Харківської області в 2014 р. склав 849 тис. т, з яких близько 700 тис. т вироблено у регіоні, 140 тис. т надійшло із Полтавської області, а решта – надійшло із інших областей України.

Ціна цукру, яка складалась на внутрішньому ринку в останні роки не відтворювала витрат на його виробництво. Більшість цукрових заводів для забезпечення вирощування та переробки цукрових буряків змушені були реалізовувати цукор за демпінговими цінами, що призвело до значних збитків [3].

У 2014 р. цукрові заводи Харківської області виробили 119,5 тис. т цукру, що в загальному обсязі виробництва по Україні (1811 тис. т) становить 7 %. На 2015 р. Міністерством аграрної політики на виробництво цукру визначено квоту для внутрішнього його споживання в Україні в обсязі 1 млн. 811 тис. т, а для Харківської області вона встановлена на рівні 97 тис. т. Потреба ж Харківської області у цукрі становить 104 тис. т. Враховуючи наявні залишки цукру, виробленого в минулому році, область, за умови виконання квоти, забезпечить власну потребу у цукрі. Цукрова галузь України сьогодні має наявні виробничі потужності для виробництва власного цукру з цукрових буряків, які значно перевищують внутрішні потреби країни. Українські товаровиробники при підтримці держави здатні забезпечити власним буряковим цукром внутрішній ринок і постачати його на зовнішні ринки. Певні зрушення у цьому напрямі вже є. На засіданні Ради асоціації цукровиробників у 2014 р. прийнято рішення на кожному цукровому заводі сформувати експортний фонд у межах 20 % виробленого цукру [4].

Для вирішення проблем, що нині стримують розвиток цукробурякового виробництва в Україні необхідно розробити та втілити в життя державну програму розвитку цукробурякової галузі на період до 2020 р., якою, зокрема, передбачити конкретні обсяги виробництва цукрових буряків і цукру; напрямки використання як цукрових буряків, так і побічної продукції – меляси та жому; необхідну кількість цукрових заводів-виробників цукру та підприємств, які перероблятимуть цукрові буряки на інші види готової продукції. Комплексний підхід до вирішення проблемних питань галузі здатний забезпечити ефективне її функціонування.

Література

1. Концепція Комплексної державної програми реструктуризації і розвитку бурякоцукрової галузі на період до 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KR050566.html.
2. Ягольник О. О. 2015 рік : буряко-цукрова галузь на порозі нових викликів / О. О. Ягольник // Цукрові буряки. – 2015. – № 3. – С. 4.
3. Ярчук М. М. Буряки і цукор України : попередні підсумки роботи галузі за 2013 рік / М. М. Ярчук // Цукрові буряки. – 2014. – № 1. – С. 4-7.
4. Брензей Я. Такого шансу, як зараз, в Україні може й не бути / Я. Брензей // Цукрові буряки. – 2015. – № 1. – С. 4-5.